

Stockholm den 3 januari 2017

R-2016/2211

Till Justitiedepartementet

Ju2016/08546/L7

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 28 november 2016 beretts tillfälle att avge yttrande över utkast till lagrådsremiss Uppehållstillstånd för studier på gymnasial nivå.

Sammanfattning

Advokatsamfundet ställer sig positivt till regeringens ambition att förbättra situationen för de ungdomar och unga vuxna, som efter den senaste tidens förändringar i svensk utlänningslagstiftning och praxis riskerar att hamna i otillfredsställande situationer med korta tillfälliga uppehållstillstånd och uppskjutna verkställigheter av utvisningar. Det är även positivt att förslaget försöker skapa möjligheter till utbildning och etablering för denna utsatta grupp.

Utformningen av förslaget framstår emellertid enligt Advokatsamfundets mening som problematisk på flera sätt. Regeringens förslag väcker även viss oro vad gäller om det svenska gymnasiesystemet och berörda myndigheter har en verklig förmåga att möta de behov som föreslagen lagstiftning skapar. Frågor väcks även om berörda ungdomar och unga vuxna klarar av att uppfylla de krav som ställs på dem i förslaget, både att tillräckligt snabbt lyckas få en plats i gymnasieskolan och/eller förberedande utbildning, samt även att därefter fullfölja skyldigheterna och återrapportera till Migrationsverket.

Allmänna synpunkter

Advokatsamfundet anser att det är problematiskt att regeringen alltjämt, i fråga om prövningen av rätten till uppehållstillstånd, fortsätter att tillmäta det datum den sökande lämnat in sin ansökan avgörande betydelse. Detta är enligt Advokatsamfundets mening en

diskriminerande och olämplig grund för särbehandling av människor i utsatta situationer. Det är även olyckligt att nu föreliggande förslag innebär att barn kommer att behandlas olika beroende på om de är 17 år och 6 månader eller äldre. Barn som ansökt om uppehållstillstånd efter den 24 november 2015 kommer att vid denna ålder ges ett utvisningsbeslut med uppskjuten verkställighet, och därmed inte omfattas av de föreslagna bestämmelserna, medan barn som är yngre kommer att beviljas ett tillfälligt uppehållstillstånd enligt 5 kap. 11 § utlänningslagen och därmed kunna omfattas. Enligt Advokatsamfundets uppfattning ska barn behandlas som barn ända tills de uppnår 18 års ålder. Obefogad särbehandling av barn vid andra åldersgränser riskerar att stå i strid med grundläggande principer om likabehandling och t.ex. Barnkonventionen.

Vidare finns det en risk för att barn som i sitt hemland genomgått studier på gymnasial nivå (om än inte motsvarande svensk gymnasieskola), riskerar att särbehandlas negativt och direkt tvingas ut på arbetsmarknaden trots att de egentligen också skulle vara i behov av andra svenska utbildningsinsatser.

Advokatsamfundet finner det även särskilt angeläget att framhålla att den föreslagna lagstiftningen är synnerligen komplicerad och tekniskt svår att genomtränga, även för advokater med långvariga erfarenheter och kunskaper inom det aktuella området. Lagstiftningen är tänkt att tillämpas av ett mycket stort antal handläggare på Migrationsverket och måste även kunna förstås av skolpersonal, gode män, vårdnadshavare, offentliga biträden och inte minst av de unga själva. Det förslag som nu föreligger, innebär en svårforcerad lagtext med ett stort antal snarlikt formulerade paragrafer gällande olika men snarlika grupper. Det är enligt Advokatsamfundets uppfattning inte klarlagt varför de olika grupperna behöver särbehandlas på föreslaget sätt. Varje sökande måste troligtvis prövas och erhålla tillstånd enligt två-tre olika paragrafer under sin skolgång. Till detta tillkommer övergångsbestämmelser, som bryter mot den generella regel som tidigare slagits fast om den tillfälliga begränsningslagens tillämplighet för barn med ansökan innan den 24 november 2015, samt en helt ny tillfällig lag som ska träda i kraft vid en senare tidpunkt. Förslaget borde kunna göras betydligt mer överskådligt genom att låta ungdomar och unga vuxna i de olika grupperna ges likartade rättigheter. De motiv som anförs för särbehandlingen av de olika grupperna uppväger inte den problematik som skapas. Förutsebarhet och användbarhet riskerar att inte kunna upprätthållas med nu föreslagen ordning.

Synpunkter avseende tillgång till gymnasieskolor och förberedande program

I det aktuella lagförslaget villkoras rättigheten till uppehållstillstånd i Sverige med en studieplats på gymnasieprogram och därtill förberedande utbildning. Rätten, tillgängligheten och möjligheten att läsa dessa program är emellertid inte tydligt reglerad, särskilt inte för grupper med kortare uppehållstillstånd eller som är över 18 år. Personer i dessa grupper som till exempel omplaceras i ny kommun, riskerar att förlora sin studieplats, och därmed i förlängningen sitt uppehållstillstånd. Det är vidare i dag till stor del upp till nätverket runt varje ungdom och ung vuxen att i dessa situationer ordna med studieplatser och logistiken däromkring. När studieplatsen får en så avgörande betydelse i

den sökandes liv är det utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv av avgörande betydelse att tillgången till studieplatser hanteras systematiskt och effektivt till fördel för varje enskild. Innan föreslagen lagstiftning träder i kraft bör kommuner, gymnasieskolor och Migrationsverket ha ett klart och tydligt handlingsprogram, som ger alla berörda ungdomar och unga vuxna samma möjligheter att snabbt erhålla en studieplats efter ankomsten till Sverige.

För att undvika att de enskilda sökandena drabbas av systematiska brister och problem, om till exempel skolan upphör med sin verksamhet, bör lagförslaget kompletteras med en möjlighet att i särskilda fall bevilja ett förlängt uppehållstillstånd om den sökande gjort vad som kan förväntas för att erhålla och följa undervisningen på ett program, men som blivit av med sin studieplats utom egen förskyllan.

Synpunkter avseende den unges egen återrapportering

Den nu föreslagna regleringen innebär en skyldighet för den enskilde att återkoppla till Migrationsverket årligen för att visa att denne aktivt deltar i undervisningen. Vad gäller kravet på att aktivt delta i undervisningen, ska detta enligt remissutkastet närmare specificeras i förordning. Advokatsamfundet vill i detta avseende påpeka att det är av största vikt att kravet på deltagande bör fokusera just på närvaro och engagemang, inte betyg. Krav som fokuserar på betyg riskerar innebära att lärare i sin betygsättning får en avgörande roll i de sökandes migrationsprocess, vilket är olämpligt. Det finns också anledning att påminna om att sökandena i den grupp som omfattas i många fall är utsatta personer med bristande tidigare skolgång, och det bör därför finnas ett betydande utrymme för individuella och anpassade läroplaner. Inläring torde inte generellt underlättas av rädsla för utvisning.

Vad gäller återredovisningen till Migrationsverket måste vidare en utökad service- och informationsskyldighet hos verket krävas, då det rör sig om en grupp av ungdomar och unga vuxna som i många fall helt kommer att sakna juridiska biträden, gode män och vårdnadshavare att bistå dem. Möjligen skulle en möjlighet för den unge att ge skolan fullmakt att direkt rapportera till Migrationsverket övervägas.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Anne Ramberg/

genom Maria Billing